

Gärds Köpinge kyrka

Lunds stift

Kulturhistorisk karaktäristik och bedömning

Kerstin Börjesson 2023-08-24

Omslagsbild: Flygbild av Köpinge kyrka, från söder 2015. Pär-Martin Hedberg,
HioPhoto, Bildrättigheter: Lunds stift.

Kyrkan i Gärd's Köpinge från sydost.

Gärd's Köpinge kyrka

Vä-Skepparslövs pastorat, Villands och Gärd's kontrakt, Lunds stift, Köpinge socken, fastighetsbeteckning 117:1, Kristianstad kommun, Skåne län och landskap

Beskrivning och historik

Kyrkomiljö

Gärd's Köpinge ligger intill Vramsån några mil söder om Kristianstad i nordöstra Skåne. Marken är mycket bördig och längs ån har människor haft sina bosättningar sedan stenåldern. Ortens namn antyder att en handelsplats kan ha funnits på platsen under yngre järnålder. Vramsån som förr var seglingsbar fram till Köpinge innebar goda förutsättningar för handel. När den nuvarande stenkyrkan byggdes på 1100-talet kan en fast bebyggelse ha varit etablerad sedan länge. Det är därför troligt att stenkyrkan har föregåtts av en äldre träkyrka eller ett mindre kapell. I kyrkans västtorn finns inmurade plankor vilka har tolkats som återanvända delar från en äldre träkyrka.

Tornet var på 1100-talet inrett med empörvåning vilket brukar tolkas som ett uttryck för profan makt. Möjligen fanns en huvudgård nära kyrkan som ligger lite

avsides placerad i södra delen av byn tillsammans med prästgården. Arkeologiska lämningar efter en tidig huvudgård, en äldre träkyrka eller spår av verksamhet från en handelsplats under yngre järnålder har dock inte påträffats.

Byn har varit stor i jämförelse med andra kyrkbyar i området. På 1500-talet utgjorde Köpinge kyrkby ett ärkebiskopligt län som bestod av en skudgård (ett administrativt centrum), 29 landbogårdar och kvarnen Köpingemölla. Kvarnverksamheten i anslutning till ån har varit omfattande. Flera kvarnar har drivits fram till modern tid, bland annat Köpingemölla som omnämns i källor från 1514. Några kilometer sydväst om byn ligger Ugerups säteri med anor från 1200-talet. Ugerups förste ägare var Jens Holgersen, död 1390, som också ägde Glimmingehus.

Den gamla bytomten var enligt äldre lantmäterikartor grupperad på båda sidor av ån där en bro förenade de två halvorna av byn. Den nuvarande bron är en stenalvsbro från slutet av 1800-talet. Intill bron på södra sidan ån ligger Ryttmästarebostället, uppfört 1753 efter C Hårlemans typritning från 1752. Övrig bebyggelsen inom den gamla bytomten består av äldre gårdar och gatehus blandat med senare uppförda hus med villakaraktär. Kyrkan och prästgården ligger på södra sidan ån. Den nuvarande prästgården är från 1800-talets mitt och öster om kyrkan löper en allékantad väg ”Tyska strädet” ned till byvägen. Enligt vissa uppgifter kommer namnet av att tyska handelsmän vistades i Köpinge under medeltiden.

Efter skiftena har bebyggelsen successivt utvidgats från den gamla bytomten, framför allt västerut på norra sidan ån. Efter sekelskiftet 1900 byggdes en järnväg mellan Everöd och Långebro. Tågbanan lades ut strax väster om byn där ett stationssamhälle växte fram.

Kyrkobyggnad

Kyrkan brukar dateras till 1100-talets slut då den har likheter med grannkyrkan i Norra Åsum uppförd under denna tid. I sitt äldsta skede bestod kyrkan av långhus, ett smalare och lägre kor och en absidrundel. Redan tidigt förlängdes långhuset med ett torn i väster. Andra uppgifter menar att tornet är ursprungligt vilket kan stämma för de nedre våningarna. De övre våningarna torde tillhöra en senare etapp eftersom tornets östra mur rider på långhusets västra gavel. Tornet har tvärrrektangulär planform med samma bredd som långhuset.

Kyrkans äldsta murar är uppförda av tuktad eller vald marksten som under äldsta tid var oputsade med brett utdragna fogar och kvaderritsning. Fönsteröppningarna var små, högt sittande med rundbågig form. I korets norra sida finns en ursprunglig

fönsteröppning bevarad och ytterligare en fönsteröppning syns invändigt från långhusvinden. Absidens fasad är indelad med smala lisener kopplade till en rundbågsfris med droppformade konsolstenar i varannan rundbåge. Listverket kan eventuellt härledas till Hvidesläkten som vid 1100-talets slut hade stor makt i kungariket Danmark och även inom kyrkan. En av de mest namnkunniga, biskop Absalon stod bakom många kyrkobyggen i Skåne såsom exempelvis Norra Åsum kyrka. Ingångar till den äldsta kyrkobyggnaden var sannolikt endast genom nord- och sydportaler vilka dock inte är bevarade. Tornets tidigmedeltida murverk är bevarat upp till klockvåningen som har dubbla ljudöppningar indelade med sandstenskolonner i två rundbågar. Samtliga muröppningar i tornet har varit avtäckta med ekplankor. Urtag i några av plankorna visar att de är återanvända från en äldre byggnad, kanske en äldre träkyrka. Tornets andra våning har varit inrett med galleriöppningar mot långhuset och möjligtvis hade tornets andra våning funktion som emporvåning, en form av privat herrskapsläktare. Öppningarna bestod av två rundbågar möjligen med en altarnisch i mitten.

Någon gång under medeltiden, både 1200-tal och 1400-tal har föreslagits som datering, förlängdes kyrkan med en tillbyggnad vid tornets västra sida. Tillbyggnaden hade kvadratisk planform och var invändigt välvd med ett kryssvalv. Tillbyggnaden har fungerat som vapenhus eller kapell. Vid samma tid, eller något tidigare, uppfördes även ett trapphus söder om tornet. Spår av äldre ingångar finns i tornets bottenplan sett invändigt. Ytterligare en äldre öppning som bör ha lett till ett trapplopp finns i långhusets sydvästra hörn i höjd med murkrönet. Öppningarnas funktioner, samband och tillkomsttid är otillräckligt utrett.

Under 1400-talets första hälft valvslogs långhuset och koret. Valven i kyrkan dekorerades under 1400-talets tredje fjärdedel med målningar av Vittskövlemästaren. På 1500-talet innehade Ugerups herrgård patronatsrätten över kyrkan och ett gravkor byggdes kring 1560 vid långhusets norra sida. Den förste att gravsättas i gravkoret var befallningsmannen på Helsingborgs slott, Arild Ugerup död 1587. På 1600-talet tillkom en altaruppsats och predikstol av ek tillverkade av Daniel Tommissens i Malmö. 1796 byggdes kyrkan till med en tunnvälvd nykyrka vid långhusets södra sida. Den nya korsarmen tillsammans med gravkoret i norr gav kyrkans plan en latinsk korsform.

Under 1843-1867 var Per Johan Böklin kyrkoherde i Köpings pastorat. Böklin verkade under många år som rektor för läroverket i Kristianstad och startade även tidningen Skånska posten. Han är kanske mest känd för att ha varit Fredrika

Kyrkan sedd från väster. Närmast i väster är vapenhuset sedan tornet med trapptillbyggnad och södra korsarmen.

Bremers förtrogne och litteräre rådgivare. 1859 renoverades kyrkan och en utrensning av äldre föremål från kyrkorummet gjordes, bland annat i form av en pietàgrupp från 1400-talet och ett triumfkrucifix. Under Böklins tid murade även Ugerups gravkammare igen. Enligt beskrivning från tiden var gravkoret utfört i barockstil och bestod av ett tunnvälvat gravvalv med ett högt korsvälvat utrymme ovanför. Öppningen till gravvalvet och en ingång till gravkoret från norr murades igen och en del av kistorna begravdes på kyrkogården. Korsarmen inreddes därefter till en del av kyrkorummet med bänkkvarter. I södra korsarmen gjordes en läktare och ytterdörren försågs utvändigt med en portalomfattning. Möjligen flyttades även ingången till södra korsarmen då en äldre öppning verkar ha funnits mot väster. Kyrkans fönsteröppningar gjordes också om. Yttertaken lades om med kopparplåt och gavelröstet till norra korsarmen gjordes om.

1871 byggdes en orgelläktare i vapenhuset och en ny orgel införskaffades som ersatte en äldre orgel från 1755. 1880 installerades ett kalorifersystem i kyrkan med värmekanaler i golvet. Pannrum byggdes vid korets norra sida.

Nästa större renovering gjordes 1899-1900. Fasaderna renoverades och trappgavlarna på vapenhuset och torntrappans byggnad gjordes om med fall vända inåt takfallen. Vattenavledning med stuprör monterades. Ingångarna sågs över och fönstren gjordes om med nya fönsterbågar av järn. Ett fönster i absiden förstorades. Invändigt installerades nya ventilationskaminer och de gamla

värmekanalerna i golvet fylldes igen. Golvnivåerna justerades och gångarna samt golvet i absiden och vapenhuset lades med viktoriaplattor i svart och vitt. I koret lades ett golv av svart och vit marmor. Dessutom belades fönsterbänkar med terrazzo, cementmosaik. I vapenhuset revs väggen till långhuset och ersattes med en ny brädvägg med svängdörrar. En spiraltrappa byggdes till orgelläktaren och en inbyggnad för ett arkiv/kassavalv gjordes.

Under renoveringen 1899-1900 påträffades kyrkans medeltida kalkmålningar vilka togs fram och renoverades av konstnär Möller. Väggar i hela kyrkan målades om med kvadermålning med bårder av rankornamnet kring fönstren. Valven i korsarmarna kompletterades med målningar i form av stiliserade blomsterrankor. I koret tillkom nytt altarskrank, altarring och knäfall ritat av arkitekt Gustav Pettersson. Renoveringar utfördes också av bänkinredning, predikstol och altare. En läktare i norra korsarmen togs bort och bänkkvarteret kompletterades. Snickerier och träinredning målades om i tidsenlig mörk ekfärg.

I början av 1950-talet var kyrkan i behov av en renovering vilken utfördes 1953-1954 under ledning av arkitekt Torsten Leon-Nilson. Utvändigt putsrenoverades och kalkades fasaderna och fönster och dörrar målades om. Absidens lisener av sandsten togs fram liksom kolonetterna i tornets ljudöppningar. Invändigt kalkades kyrkan om. En sakramentsnisch i norra korväggen frilades. Rengöring och konservering av altaruppsats och predikstol utfördes av konstnär A. Kulle. Ursprungliga ytskikt och färgsättning på kyrkans äldre bänkinredning togs också fram. Senare inredning målades om i en ljusgrå färgton för att harmoniera med den äldre inredningen. Läktare och orgelfasad målades i vitt med gulduppläggningar. De medeltida kalkmålningarna rengjordes från övermålning och konserverades av C. O. Svensson. I långhuset togs de främre bänkraderna bort i långhuset och golvet lagades i med rött tegel. I samband med renoveringen av huvudaltaret återfanns ett inmurat relikskrin vilket undersöktes. I långhusets nordöstra togs ett medeltida sidoaltare fram vilket påmurades och försågs med en ny altarskiva på vilket kyrkans medeltida pietáfigur, som varit deponerad på Lunds historiska museum, återplacerades.

Ytterligare renoveringsarbeten utfördes 1976-1977 med Torsten Leon-Nilson arkitekt. Renoveringen omfattade både invändiga och utvändiga åtgärder. I vapenhuset revs den befintliga inredningen i form av arkiv, innervägg mot tornet och bänkgavlar. En ny skiljevägg mot kyrkorummet uppfördes längre österut än den gamla och i vapenhuset uppfördes nya inbyggnader för wc, sakristia och vaktmästarutrymme. I samband med indragning av vatten och avlopp till wc utfördes arkeologiska undersökningar. Under golvet längs norra och västra

väggarna i vapenhuset påträffades en stenrad vilken tolkades som resterna av en grundmur eller en äldre mursträcka.

Under 1979 rensades valvens ovansidor och en tilläggsisolering utfördes. Putsrester konstaterades på sidomurarna ovan valven i långhus och kor, liksom att tornet hade kvaderrits. I kor och långhus konstaterades rester av två putslager från tiden före valvslagningen. 1983-84 byttes kyrkans fönsterbågar ut till nya med samma utseende som de gamla samt försågs med innerbågar.

En stor utvändig renovering utfördes 1987-1988. Fasaderna och pannrummet på korets norra sida revs och ersattes med en plåtinklädd el-central mot murverket. Ett ursprungligt korfönster som tidigare varit dolt av pannrummet frilades i korets norra murverk. Absidens fönsteromfattning återställdes till sin tidigare storlek. I samband med putsarbetena gjordes en byggnadsarkeologisk dokumentation av äldre putslager och murverk. Bland annat konstaterades kvaderritsning på tornets norra fasad samt omkring det romanska korfönstret. En möjlig västingång till södra korsarmen dokumenterades. Gravstenar som stod uppställda vid tornet och vapenhuset flyttades. En gravsten ställdes inne i norra korsarmen. I samband med arbetet upptäcktes spår från gravkorets övre valvdelar vilket dokumenterades.

1991 gjordes bänkkvarteren om något i samband med att en digital orgel installerades. En invändig renovering enligt handlingar av Ponnert Arkitekter AB utfördes mellan 2009–2011. Renoveringen syftade till att modernisera e-l och värmesystemet, erhålla bra klimat samt skapa utrymme för mindre andakter, sakristia/ förberedelserum samt textilförvaring. Bänkarna i södra korsarmen togs bort och en glasvägg uppfördes mellan långhus och korsarm. Norra halvan inreddes till lill-kyrka med ett nytt altare av diabas, stolar och bord. I södra delen gjordes skärmväggar för två separata utrymmen. Nytt golv lades partiellt i korsarmen. Väggar och valv rengjordes och snickerier målades. Kalkmålningar och inventarier konserverades. Det nya värmesystemet kopplades till en värmepump för jordvärme med elpanna som placerades under läktarutbyggnaden. Nya radiatorer installerades i kyrkorummet. Installationen av ytjordvärmesystemet innebar grävning på kyrkogården med arkeologisk övervakning från Sydsvensk arkeologi AB.

Kyrkan från norr. Vid långhusets norra sida ligger norra korsarmen, byggt som gravkor till Ugerups slott. Gravkoret har tidigare haft en ingång från norr vilken sattes igen när korsarmen inkorporerades med kyrkorummet på 1800-talet.

Exteriör

Kyrkans samtliga fasader är spritputsade och kalkvittade med undantag av absiden som är slätputsad och kalkad. Runt fönsteröppningarna finns också en slätputsad omfattning. De äldsta delarna har en markerad sockel nederst av finhuggen sten med skråkant upptill. Enligt äldre beskrivningar består absidens sockel av en skråkant med en karnis över. Den senare är dock inte synlig idag utan framstår som en skråkant i likhet med övriga delar.

Ovanför sockeln är absidens fasad indelad i nio rundbågsfält mellan tio helt släta pilastrar utan markerat kapital. Under varje rundbåge finns en liten nedhängande rund tapp. Arrangemanget påminner om en rundbågsfris med kopplade rundbågar men är en förenkling eller en förvanskning av en sådan. Fasaden är kraftigt överputsad men en konsol som togs fram från utanpåliggande puts syns i norra nischen. Både den underliggande karnisen i absidens sockel och tapparna i frisen är av huggen sandsten. Absidens murverk kröns av en synlig och omålad lejd i ek under det utkragande plåttaket.

Ingen taklist finns på kyrkans äldsta delar. Både vapenhuset och koret har branta takfall med spetsiga gavlar, särskilt tornet vars kortsidor är relativt smala. Enligt beskrivning av Brunius som besökte kyrkan på 1800-talet fanns en rundstav under

ljudöppningarna i tornets övre våning. Denna är inte synlig idag. I södra torngaveln finns tre långsmala blinderingar som skiljs åt av smala pilastrar. Den mittersta blinderingen har trappstegsavslutning och sidoblinderingarna har sneda sidor som följer takfoten. På norra gavelsidan finns en stickbågig fönsteröppning inom en trappstegsavslutad blindering. Vid sidorna av öppningen anses resterna av ett sågskift och under öppningen finns en utskjutande rundad sten.

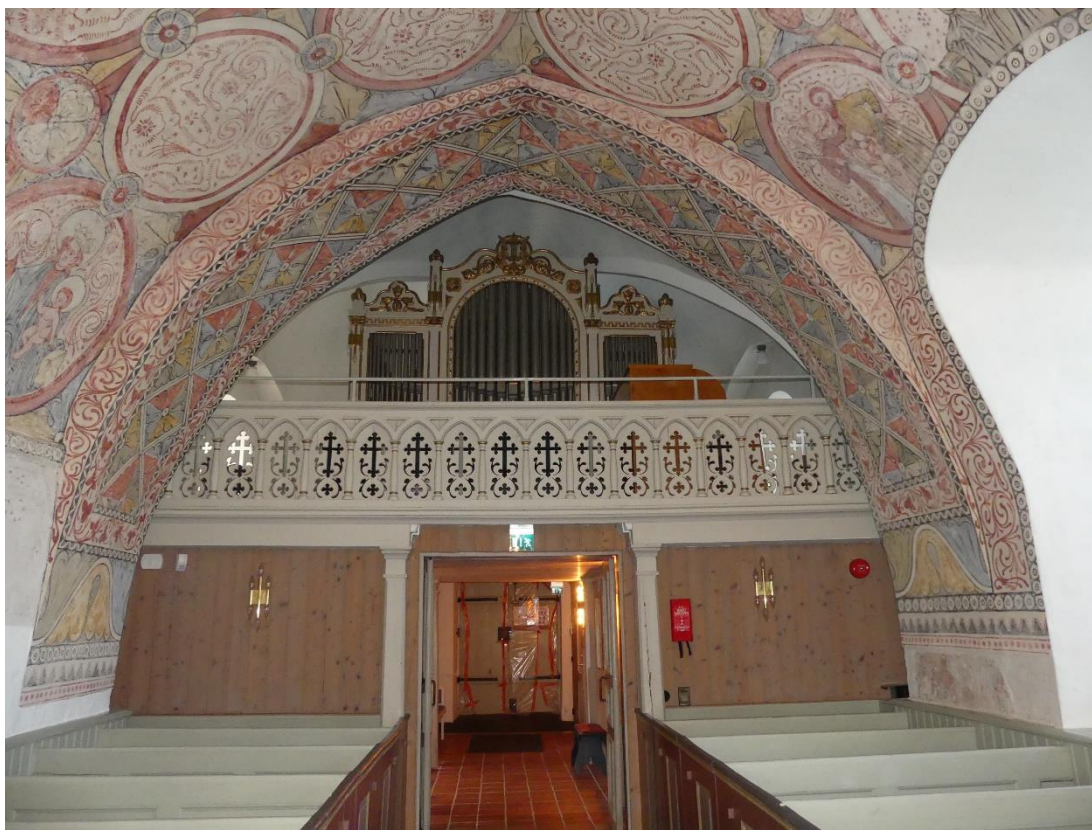
De senare tillbyggnaderna; vapenhuset, trapphuset och korsarmarna saknar markerad sockel och är gråmålade nederst som en markering av sockeln. På vapenhusets norra sida står ett par gravstenar kramlade mot fasaden. Vapenhuset i väster avslutas med en hög trappstegsgavel med tegelavtäckta tinnar. I den översta tinnen finns en korsformad blindering. Mitt i gavelröstet finns ett svagt markerat runt slätputsat parti. Även trapphuset i söder avslutas med tegeltäckta tinnar längs med taklutan. Gavelröstet till södra korsarmen är utfört med en rund fönsteröppning till kyrkvinden med en rund blindering på var sida. Norra korsarmens gavelröste är indelat med fyra nivåer listverk. Det nedre med lite tunnare profil medan de övre förefaller bestå av ett platt parti med en vulst över. Listverken är äckta med plåt i ovankant.

Kyrkans fönsteröppningar är relativt enhetligt utformade. Till kyrkorummet finns stora rundbågiga öppningar med en korspost i fyra lufter av småspröjsade glasrutor och en halvmåneformad fönsterbåge överst med solfjäderformad spröjsning. Bågarna är grönmålade och fönsterbänkarna är av granit. Kring fönsteröppningarna finns en slätputsad omfattning. Norra och södra korsarmens gavelfönster är mindre varianter men med liknande utformning som de större öppningarna. I korets norra sida finns en ursprunglig fönsteröppning med djupa putsade och kalkade smygar. I öppningen sitter ett modernt fönster av ek med blyspröjsade glas. Ytterligare en liten rundbågig fönsteröppning av okänd ålder finns i absiden mot sydost. Fönstret är infattat i den västra av rundbågarna mellan absidens lisener och är försett med en grönmålad fönsterbåge av trä med spröjsade rutor.

Till tornets klockvåning finns sex ursprungliga ljudöppningar, två i varje långsida och en i varje gavel. Öppningarna består av en större rundbåge murad av sandsten indelad i två mindre rundbågar uppburna av en mittkolonnett av granit med tärningskapital av sandsten. Öppningarna är i sin helhet putsade och vitkalkade och invändigt täckta med brunmålade träluckor. I tornets norra gavelspets finns ytterligare en öppning med stickbågig form, täckt med en trälucka. Till den lilla trappinbyggnaden i söder finns endast en liten glasad ljusöppning till trapploppet.

Tre ingångar finns till kyrkan, i öster, söder och väster samt ytterligare en ingång till trapphuset i söder. Huvudingången är i väster till vapenhuset och består av en rundbågig öppning med slätputsad omfattning murad i två språng. I öppningen sitter en paneltäckt dörr med stickbågig form och dubbla dörrblad. Panelen är fiskbensmönstrad och grönmålad. Över dörren finns ett överljusfönster med solfjäderformad spröjsning. Ingången till södra korsarmen har en liknande dörröppning men istället för ett överljusfönster indelas det övre rundbågspartiet av en blinding utformad som ett gallerverk av ett par kolonnliknande former nederst som bär upp fem smala stolpar överst. Portalomfattningens rundbåge markeras ytterligare av ett hålkälat listverk upptill. Dörren sitter djupt indragen i öppningen och är paneltäckt på samma vis som vapenhusdörren. Prästingångens ytterdörr är en raksluten äldre bräddörr, utvändigt järnskodd med svartmålad järnplåt och nitade järnband. En trappa med granitsteg leder upp till dörren. Till tornets trappa leder en liten stickbågig dörröppning med en grönmålad plankdörr hängd i smidda bandgångjärn.

Samtliga takfall är belagda med kopparplåt från olika perioder och i olika skivstorlekar. De senare koppertaken framför allt på södra korsarmen, långhusets södra sida och koret är lagda med rektangulära skivor med en halv plåts förskjutning mellan raderna. På vapenhuset, tornet, och trapptillbyggnaden ligger ett äldre plåttak med mindre skivor, en del skarvade, med endast liten förskjutning mellan tvärfalserna. På delar av tornet och vapenhuset är takfallen omlagda med större rektangulära skivor. En blandad skivtäckning finns även på långhusets norra sida och norra korsarmen. På absiden ligger ett tak av skivor i mindre plåtformat som smalnar av uppåt mot krönet i koniskt formade plåtar. Övrig plåttäckning liksom hängrännor och stuprör är likaledes av koppar. Absid- och torntak avvattnas utan hängrännor. Torntaket kröns av två vindflöjlar, troligvis av smide, med årtalet 1859. I södra korsarmens gavelspets sitter ett kors av koppar.

Kyrkorummet sett mot väster med ingång till vapenhuset genom den vida tornbågen. Vapenhuset är överbyggt med en läktare för orgeln.

Interiör

Vapenhuset

Från entrédörren i väster kommer man in i vapenhuset som är ett utrymme med lågt i tak, inrymt under orgelläktaren. Läktaren överbygger hela vapenhusets bottenplan och är i öster avskärmat från kyrkorummet genom träväggar med ett dörrparti. Läktaren bärs upp i mitten av två rader träpelare målade i beige. Läktarvåningen nås från en trappuppgång intill ytterdörren. Vapenhuset är inrett med några skåp, bokbord och klädhängare och golvet är lagt av handslaget, rött tegel. Längs vapenhusets norra sida finns inbyggnader i form av WC, el-central och pentry. Inbyggnaderna, vilka tillkom på 1970-talet, är utförda i grålaserad träpanel med spegelfyllningar i beige.

Kyrkorum

Från vapenhuset leder en gråmålad pardörr med spegelfyllningar in till kyrkorummet. Läktaren kragar ut något från vapenhusets östra skiljevägg och bärs upp framkant av två pelare i gränsen mellan tornet och vapenhuset. En vid spetsbågig tornbåge förenar vapenhusdelen med tornet vilken även utgör den bakre gränsen för kyrkorummets bänkkvarter. I tornbågens övre parti sitter en läktarbarriär uppbyggd av en genombruten träpanel med mönster av blommor och

kors inom ett spetsbågeformat räckverk. Läktarens utkragande del är vitmålad och bakom läktarbarriären skymtar orgelhuset utfört i klassicerande stil målat i vitt och guld. Läktarvåningen täcks av ett vitkalkat medeltida kryssvalv.

I öster avgränsas torndelen av ytterligare en tornbåge med samma form som den västra tornbågen. Mellan dessa tornbågar är tornets bottenplan övervälvat av ett spetsbågigt tunnvalv med ungefär samma form som tornbågarna vilket gör att gränsen mellan långhus, torn och vapenhus är svår att urskilja. I tornets norra mur finns en stor fönsteröppning med djupa mursmygar och i dess södra mur en bred spetsbågig nisch vid platsen för en äldre ingång, möjligen till en torntrappa.

Tornmurarnas nedre partier är putsade och vitkalkade medan större delarna av tornbågarna och tunnvalvet är putsat och dekorerat med kalkmålningar av samma slag som finns i långhuset och koret. Kalkmålningarna som är utförda på 1400-talet av Vittskövleverkstaden har en enhetlig färgsättning i klara färger av gult, gråblått, rött och svart. Dekoren består av figurmålningar och stiliserade rosor inom medaljonger och en rik ornamental utsmyckning av stora blommor samt mer eller mindre stiliserade bårder och friser. Mellan medaljongerna och bårderna täcks valvkapporna av slingrande rankor i rött som tillsammans med övriga målningar bildar en sammanhängande väv, ett uttryck av *Horror Vacui*. (rädsla för tomhet).

I torndelens norra vägg avbildas en berättelse från första Kungaboken (2:16–28) om Salomon och de två mödrarna. På södra sidan avbildas David och Batseba i en medaljon och jungfru Maria och Jesusbarnet i en annan. Under dem finns en allegorisk framställning av gäss som hänger en räv. I tornbågen mot långhuset avbildas helgonen Paulus, Petrus, Filip och Johannes tillsammans med de nordiska kungahelgonen Olof, Erik och Knut. Kalkmålningarna i långhusvalven framställer scener ur skapelseberättelsen, syndafallet samt profeterna. Långhusvalven består av tre travéer kryssvalv som utgår från tresprångiga pilastrar vid ytterväggarna. Kragbanden är profilerade med en vulst, en snedfas och ett utkragande skift upptill. Valvribborna samt gördel- och sköldbågarna har fyrkantig form och är slagna med vulstformade följdskift.

Långhuset och torndelen är enhetligt möblerade med slutna bänkkvarter längs norra och södra sidorna med en gång emellan. Golvet i mittgången är lagt med svarta och vita viktoriaplattor lagda på diagonalen med en bård i svart och vitt längs sidorna. Bänkarna är målade i en grågrön nyans medan gavlarna och dörrarna ut mot gången är målade i brunrosa och grågrönt med ljusgula lister. Längs väggarna finns väggpaneler av pärlspont i samma färg som bänkarna.

I långhusets korsmitt finns sidoaltare, dopfunt och predikstol

Tornet är mycket smalt och täcks av ett spetsbågigt tunnvalv mellan tornbågarna. I södra muren syns en igensatt öppning. Koret upptas av altaruppsatsen på altaret och altarringen.

Långhusets andra och tredje valvtravé från väster utgör korsmitten mellan de två korsarmarna i norr och söder. Den västra halvan av andra valvtravén är möblerad med bänkar och avslutas av bänkskärmar mot öster. Den andra halvan består av gångstråken in till korsarmarna lagda med viktoriaplattor liksom i långhusets mittgång. Långhusets tredje valvtravé saknar bänkinredning helt. Golvet i denna del är lagt med rött murtegel med undantag av mittgången. Vid korsmittens norra sida står en dopfont och en digital orgel. I nordöstra hörnet finns ett murat altare, delvis medeltida, med en pietáskulptur av trä. Intill detta, på triumfbågsmuren mot öster sitter en psalmnummertavla med skuren och förgylld ram. Södra halvan av korsmitten är möblerad med ljusträd och flygel och i sydöstra hörnet står predikstolen med trappa som nås från en dörr vid mittgången. Predikstolen är målad i rött, grönt, blått med svarta inskriptionstavlor medan spegelfyllningarna är dekorerade med oljemålningar på pannå. Predikstolen kröns av en baldakin i samma utförande som predikstolen.

Ingång till koret är genom den ursprungliga triumfbågen som har en rundbågig form och skråkantade vederlag. Både triumfbågsmuren, dvs den synliga väggytan över bågöppningen, och triumfbågens undersida, är dekorerade med kalkmålningar. I valvbågen framställs evangelisternas symboler. Dessa är dock baserade på en ommålning från 1700-talet.

I koret är golvet lagt som i mittgången med svarta och vita diagonallagda plattor men istället för cementklinker är korplattorna av svart och vit marmor. Koret upptas till största del av en u-formad altarring från 1899. Altarringen har ett räckle av träfärgade balusterdockor samt stoppad överliggare och knäfall klätt med grön sammet. Bakom altarringen står altaret och altaruppsatsen i form av en hög baldakinuppsats. Altaruppsatsen är målad i svarta, gröna och röda nyanser samt guld. På altargolvet innanför altarringen ligger en altarmatta av röllakan med abstrakt mönster och färger i ton med valvens målningar i rött, gråblått, vitt och gult. Koret täcks liksom långhuset av kryssvalv. Kalkmålningarna i koret och absidens hjälmvalv framställer den tronande Kristus i öster omgiven av änglar och i övriga valvfält syns helgon bland annat de tre nordiska kungahelgonen och troligen ett donatorsmotiv. På norra väggen finns spår av äldre kalkmålning föreställande Sankt Göran och draken. Väggarna i koret är i övrigt vitmålade. Ursprungligt dekormåleri bland annat i form av ett schackrutigt mönster bevaras också i en medeltida fönsteröppning i norra väggen. Längre ned på norra väggen syns ett urtag i muren, kanske spår av någon rundbågig nisch eller öppning av något slag, samt en liten sakramentsnisch.

Vid sidorna om altaret finns passager in till absiden. Golvet är återigen lagt med svarta och vita viktoria-plattor. I öster leder dörren ut till kyrkogården. Ingångsdörren är omålad invändigt med smidda beslag. Till höger om dörren finns en rundbågig nisch efter ett igensatt fönster. Längre mot väster finns den nuvarande fönsteröppningen. Båda fönsteröppningarnas runda valv ramas in upptill av en målad cirkelbård som även löper mellan det nedre vitkalkade väggpartierna och hjälmvalvets kalkmålade ytor. Det nuvarande fönstret i söder ramas däröver in av Levithans gap, fantasifullt framställd med eldsflammande huvud som slukar de förtappade i en framställning av yttersta domen. På norra väggen framställs de saliga som välkomnas till himmelriket.

Korsarmarna

Båda korsarmarna är öppna mot långhuset genom vardera två spetsbågar med samma form som valvens sköldbågar. Norra korsarmen är ännu möblerad med bänkkvarter längs östra och västra sidorna. Bänkarna har däremot ett lite annat utseende än i långhuset med numrerade speglar utförda i samma stil som predikstolsdörrens speglar och målade i vinrött, blågrått och gult. Norra korsarmen täcks av ett korsvalv, som bör vara från gravkorets byggnadsår, med runda sköldbågar och valvribbor med fyrkantig genomskärning. Från valvkrönet hänger en elektrifierad ljuskrona. Både väggarna och valvet är putsade och vitmålade. Mot norra väggen står en gravhäll med makarna Axel Ugerup och hans hustru Anna Trolle avbildade i helfigur i relief. Gravstenen har tidigare legat vid altaret. Vid båda sidor om gravhällen sitter tavlor med kistplåtar uppsatta. Den vänstra har suttit på kistan till kyrkoherde Per Johan Böklin (1796-1867) kyrkoherde i Köpinge 1843-1867. Plåtarna på den högra tavlan tillhör Christian Barnekow, Amalia Charlotta Elisabeth Ramel och Kjell Henrik Barnekow.

Södra korsarmen gjordes om 2009-2011 då ett glasat väggparti med järnstomme monterades i bågöppningarna mot långhuset. I glasväggen sitter en skjutdörr av samma material. Bänkarna är borttagna i hela korsarmen och i södra delen har inbyggnader gjorts med skärmväggar av gröngråmålad pärlspontspanel. Den östra inbyggnaden fungerar som sakristia medan den västra är inredd med skåp för textilförvaring. I nordöstra delen av korsarmen står ett altare i slipad diabas medan västra sidan om mittgången är möblerad med moderna bord och stolar. Där bänkinredningen tidigare har stått är golven lagda med svarta klinkerplattor. Väggarna i södra korsarmen är putsade och vitkalkade. Taket är tunnvalvt och vitmålat med en medeltidsinspirerad bred bård längs väggarna i rödrosa, grönt, blått och gult. Från taket hänger två moderna lampkronor. Ett series pastorum sitter på östra vägen och en oljemålning med den bedjande Kristus på västra väggen. Över ingången från söder sitter ett epitafium av skulpterat trä över riksrådet Axel Ugerup och hans hustru Anna Arvidsdotter Trolle samt bådas

Vy av norra korsarmen sett mot långhuset och södra korsarmen.

mödrar Margareta Axeldotter Brahe och Birgitta Turessdotter Bielke. Epitafiet har tidigare hängt på södra korväggen men flyttades möjligen redan på 1800-talet till södra korsarmen.

Tornets övre våningar och vindar

Tornets övre våningar och kyrkvindar nås via trapptillbyggnaden på tornets södra sida. Trapptillbyggnaden tros vara samtida med vapenhuset och är byggd av grovt bearbetad fältsten med muromfattningar i rött tegel. Fogarna är brett utdragna men i övrigt är murarna oputsade invändigt. Trappan har höga steg av fältsten, sekundärt kompletterad med gravstensflisor. Trappans spindel är murad av tegel där tidigare generationer har ristat in sina bomärken. En liten ljusöppning finns till trappan mot söder. Trappan slutar intill en sekundär stickbågig muröppning med tegelomfattning och en trappa i öppningen leder upp till tornets andra våningsplan. Trapptillbyggnaden är öppen mot takkonstruktionen som består av ett taklag av ek med pulpettak.

Andra tornvåningen är tillgänglig genom valvets ovansida som är täckt av brukskross till ett relativt slätt underlag. I östra muren finns en sekundär murupptagning med tegelmurad omfattning och modern plåtdörr in till kyrkvinden. Under denna finns en bred, bågformig sättningsvilket har tolkas som en del av emporarrangemanget, kanske en altarnisch. Vid sidorna om denna finns

vardera en igensatt rundbågsöppning varav endast dess övre del är synlig. Båda öppningarna liksom den breda sättningen i mitten har kraftiga överliggare av ek. Från långhusvinden är öppningarnas omfattning av huggen sten synliga.

Över emporöppningarna finns flera urtag efter bjälklag från en äldre våningsindelning. Den övre våningsindelningen består av ett mellanbjälklag, delvis av ek, med en enkel trappa från valvets ovansida. I höjd med detta bjälklag nås en ursprunglig öppning mot väster som fungerar som ingång till vapenhusvinden. Ytterligare en fönsteröppning finns mot söder vilken är igensatt men i övrigt utförd på samma sätt, fint formad av vald fältsten med överliggare av ek. Från mellanbjälklaget leder en trätrappa vidare till klockvåningen, tornets övre våning.

Tornets klockvåning är öppen tillnock och upptas till största delen av klockbocken för kyrkans två ringklockor. Klockbocken är uppbyggd med kryssförsträvade bjälkar av ek. Högt upp på tornmurverket syns rombiska urtag träskodda med ekbrädor. Träfodringen har antagits vara återanvända delar av en äldre byggnad. Även ljudöppningarnas överliggare är av ek. Tornetaklaget är av bilad ek och uppbyggda med sparrar, två nivåer hanband, snedsträvor fogade till de nedre hanbanden och stickbjälkar vid murkrönen vilka vilar på två remstycken.

Vapenhusvinden som nås via den gamla fönsteröppningen i tornets västra sida är tillgänglig genom en landgång på takkonstruktionens hanband högt över valvet. Taklaget består av en blandning av ek och fur med sparrar, två nivåer hanband, och stödben fogade till stickbjälkar vid murkrönen på två murremmar. Vid gavelssidorna har takstolarna bindbjälkar. Vindsutrymmet saknar i övrigt inredning.

På långhusvinden ligger murverket delvis synligt med partier av bevarad medeltida puts. Ett ursprungligt men sedan länge igensatt romanskt fönster syns i långhusets södra sida intill och delvis dolt av valvkappan. I södra murkrönet nära långhusets västra gavel finns en murnisch vilken kan tolkas som en äldre men sekundär ingång till vinden kanske via ett äldre vapenhus/trapptillbyggnad. Taklaget över långhuset är av fur och sentida liksom taklaget över koret och absiden. Samtliga vindsutrymmen är tilläggsisolerade. Vindarna till norra och södra korsarmarna är öppna mot långhusvinden och ingång sker över murkrönet. En sekundär muröppning i långhusets gavelmur mot öster leder in till korvinden. Ingång till absiden från korvinden är ursprunglig och fint murad av valda delvis bearbetade stenar. En överliggare av trä har tidigare funnits men numer är endast urtaget i muren synligt. Urtag efter avlastningsbjälkar är även synliga i absidens gavelmur mot väster. Liksom på långhusvinden finns medeltida putsytter bevarade på korvinden.

Inredning och inventarier

Altaren

Altaret i koret består av ett murat blockaltare med putsade och vitkalkade sidor. Ovansidan är delvis täckt av altaruppsatsen och ett skivmaterial. I altaret påträffades 1954 ett reliksskrin som efter undersökning lades tillbaka i altaret. Relikerna bestod enligt en pergamentremsa i skrinet av ben från de elva tusen jungfrurna.

I långhusets nordöstra hörn finns ett medeltida murat altare, delvis rekonstruerat. Altaret är murat med putsade och kalkade sidor med en altarskiva av kalksten från 1954.

I södra korsarmen står ett altare formgivet och utfört av studio Glashyttan i Åhus och Zaar Granit i Sibbhult. Altaret ska anspela på Treenigheten och består av ett stort stenblock av polerad diabas med dekorativa inlägg av glas.

Altaruppsats

Altaruppsatsen är enligt en inskription tillverkad 1603 av Daniel Tommisens verkstad i Malmö en framstående verkstad vid denna tid. Uppsatsens stomme består av ett bakstycke med tre inskriptionstavlor inom en rundbågsarkad och över denna sträcker sig en baldakin uppbyggen av två kolonner i framkant. Det hela kröns av ett listverk med två basunblåsande änglar och ett överstycke med två mindre inskriptionstavlor och kolonnetter. Uppsatsens olika delar har en rik skuren dekor av olika listverk, änglahuvuden, lejonmaskaroner och karyatider. Altaruppsatsens originalmålning togs fram av konstnär Axel Kulle 1954 och består av en polykrom bemålning i starka färger av grönt, rött, svart och guld.

Altarring

Framför altaret finns en U-formad altarring från 1899 ritad av arkitekt Gustaf Pettersson. Altarringen är uppbyggd av en mahognyfärgad balustrad som bär upp en överliggare med ett knäfall framför. Knäfallet och överliggaren är klädda i grön sammet.

Dopfunten

Kyrkans dopfunten tillkom troligen under 1800-talets mitt. Dopfunten är huggen av vit carraramarmor och har en sexsidig form med en bredare baksida som står mot väggen. Ovansidan är slät med en rund fördjupning för dopskålen i mitten. Cuppens synliga fem sidor är dekorerade med runda medaljonger som upptill har en rätvinklig inramning. I medaljongerna syns olika symboler såsom duvan, allseende ögat, korslammet och änglahuvuden. En diamanthuggen bård delar in

cuppans fem sidor. Skaftet är profilerat med en repstavsdekor nedtill och står på en fyrkantig fot med hörnflikar. Marmorfunten ersatte en dopfunt av trä utförd 1707 av bildhuggaren Peter Norrman från Kristianstad. Både denna funt och kyrkans medeltida dopfunt är försvunna.

Predikstol

Predikstolen med tillhörande baldakin och trappa är inte daterad men kan möjligen vara tillverkad på 1600-talet. Korgen har fem fyllningsförsedda sidor med målade tavlor av Josef och Maria, Kristus på korset, Uppståndelsen, Himmelsfärden samt Människosonen med änglar. Den senare är sekundärt tillkommen. Mellan tavlorna finns pilastrar som bär upp svarta inskriptionstavlor med ett profilerat listverk överst. Under tavlorna finns också svarta inskriptionstavlor och längst ned på korgen ett skulpterat bladverk och svarvade knoppar. Baldakinen är utförd i liknande stil med ett listverk med kontursågad dekor samt svarvade knoppar och som omsluter en panel med en målad duva. Trappan nås från en dörr vid mittgången. Dörrens omfattning är utförd i samma dekorerade stil som korgen och baldakinen. Dörren och trappans sidopanel är försedda med oljemålade tavlor föreställande ett herdemotiv, Petrus med himmelrikets nycklar samt evangelisterna Matteus och Johannes.

Bänkar

Bänkinredningen är tillkommen vid olika perioder. Norra korsarmens bänkinredning liknar den i långhuset men dörrarna är äldre och utförda i liknande stil som dörren till predikstolen med brutna spegellister och över dessa mindre ovala tavlor där kanske gårdsnamnen har stått. Dörrarna är målade i mörkrött, gammelrosa och gråblå speglar med gulfärgade lister. Dörrarna är också numrerade. Gavlarna är vinröda och överliggaren är profilerad och målad i gråblått medan bänkarnas insidor är målade i ljust grågrönt. Övrig bänkinredning är målad i grågrönt invändigt som i norra korsarmen medan gavlarna och dörrarnas ramverk är målade i vinrött med spegelfyllningar i ljust grått inramat av ett gult listverk.

Orgel

Läktarorgeln från 1943 byggdes av Mårtenssons Orgelfabrik AB i Lund. Orgeln har ett pneumatiskt system med 14 stämmor fördelade på två manualer och pedal. Orgelfasaden byggdes till en orgel från 1871 och är utförd i nyklassicism, målad i antikvitt och guld. Fasaden är tredelad med en högre mittdel med rundbågigt pipfält och två lägre delar vid sidorna med rakslutna pipfält. Över pipfälten finns en skuren förgylld dekor av en meanderbård, bladverk, liljor samt en lyra i toppen.

Klockor

I tornets klockvåning hänger två klockor av malm. Storklockan gjöts 1740. Lillklockan gjöts 1693.

Övrigt

I kyrkan finns en Pietàskulptur av ek vilken dateras till omkring 1430. Skulpturen föreställer Maria med den från korset nedtagne Frälsaren i sina armar.

Kyrkogård

Kyrkogården som omger kyrkan är stor och har sannolikt utvidgats i etapper till dagens storlek. De äldsta delarna ligger närmast kyrkan. Under 1891 utvidgades kyrkogården mot norr.

Kyrkogården kringgärdas av en stenvägg avtakad med takpannor. Ett parti utmed parkeringen öster om kyrkan består av ett järnstaket på ett gjutet fundament. Järnstaket finns även längre norrut men på en låg muravsats. Ingångar med grindparti finns i väster, söder och öster. Den östra ingången består av ett äldre grindparti av smidesjärn med en dubbelgrind och två mindre sidogrindar med murade och putsade grindstolpar. Södra ingången består av en stiglucka och en murad portöppning. Från ingångarna leder gångar med betongsten fram till kyrkans södra och västra entréer. Innanför kyrkogårdsbegränsningen i norr och nordost finns en trädkrans av lind. I sydvästra hörnet av kyrkogården ligger ett förråd som också utgör kyrkogårdens begränsning och kyrkogårdsmuren ansluter mot dess sidor. Byggnaden kan vara uppförd under 1700-talet som likvagnsbod och har spritputsade och kalkvittade fasader och en takgesims murad med två språng. Taket är av rött vingtegel. I öster finns en bräddtäckt grågrönmålad port med dubbla dörrblad. Vid östra ingången ligger en sentida ekonomibyggnad och bårhus.

Kyrkogården är indelad i ett rutnät av gräsbevuxna gravkvarter med singeltäckta gångar emellan. Enstaka gravplatser har en bevarad begränsningshäck av buxbom eller staket. Växtligheten är sparsmakad utan större träd och buskar. Äldre gravplatser finns huvudsakligen närmast kyrkan på kyrkogårdens äldsta delar.

Karaktärisering

Köpinge kyrka ligger i en gammal kulturbygd där människor bott sedan stenåldern. Byns förhistoria är relativt okänd men det finns indikationer på att orten har haft både handelsplats och en tidig träkyrka. Träkyrkan kan ha uppförts intill en huvudgård. Även om det inte går att säga om plankorna i kyrkans torn kommer från en äldre träkyrka är inmurade bjälkar och plankor en byggnadsteknik som förekommer i flera kyrkor i området under tidig medeltid. Den nuvarande kyrkan är inte närmare daterad men med utgångspunkt från kyrkans tunna murar och lisenprydda absid har en datering till redan före 1150 föreslagits. Ytterligare karaktärsdrag är absidens lisenprydda fasad som kan förknippas med den inflytelserika Hvideätten och likheterna med Norra Åsums kyrka från 1100-talets sista fjärdedel.

Genom emporöppningarna i det sekundära tornet tillhör Köpinge en särskild grupp kyrkor som haft detta arrangemang. Emporöppningr brukar tolkas som ett uttryck för profant inflytande på kyrkobyggnaden. Närmaste exempel i området är Vä, Lyngsjö och Norra Åsum. Både Vä och Norra Åsums emporvåning har haft altrnischer mellan flankerande öppningar. Möjligen har Köpingeemporen haft ett likande arrangemang. Hur tornet har fungerat under den äldsta tiden är okänt men utifrån jämförelse med andra breda västtorn är det troligt att den har varit förenat med långhuset genom en eller två tornbågar kanske med dopfont placerad i bottenvåningen. Någon ursprunglig murtrappa till andra tornvåningen har inte dokumenterats och möjligen har en äldre trappuppgång tidigt ersatts med en utvändigt trappa. Mycket lite av kyrkans murverk är närmare dokumenterat och undersökt byggnadsarkeologiskt. Tillbyggnaden med vapenhus vid tornets västra sida är ovanlig men har säkert en praktisk förklaring. Tillbyggnadstiden är osäker, både 1200-tal och 1400-tal har föreslagits även om 1400-tal tycks mer sannolikt. Vapenhuset är ovanligt väl tilltaget och kryssvälvt, vilket skulle kunna tyda på att det har haft en särskild funktion, kanske som kapell. Ett äldre vapenhus eller en trapptillbyggnad i söder bör ha funnits intill den öppning som ännu är bevarad i långhusets murkrön.

Under 1400-talet görs stora investeringar i kyrkorummet avseende valven i långhuset och koret och möjligen även i torndelen. De kostsamma ombyggnaderna kan betyda att kyrkan hade rika donatorer, att kyrkan fick en ökad betydelse i området och kanske att bebyggelsen ökade. En av dåtidens främsta måleriverkstäder anlätades för att dekorera valven som än idag är kyrkorummets främsta signum. Det heltäckande kalkmåleriet bildar en tät väv av mönster och färger. Målningarna är mycket påtagliga och kan även ha täckt stora delar av väggarna tidigare. Vid långhusets östra sida har det funnits åtminstone ett

sidoaltare, numera rekonstruerat med Pietàmadonnan på samma plats där den bör ha stått under den katolska tiden. Ett triumfkrucifix och en medeltida dopfunt vilka dock inte bevarade.

Efter reformationen byggs ett gravkor vid kyrkans norra sida som befäster den nya ordningen med patronus i Ugerup. I kyrkorummet bevaras ännu ett patronus epitafium från 1500-talet och en gravhäll samt kistplåtar från gravkorets kistor. Predikstol, altaruppsats och möjligen bänkar tillkommer under loppet av 1600-talet. Kyrkan genomgår därefter som många andra kyrkor en ombyggnad för att erhålla fler bänkplatser. I Köpinge sker detta redan vid 1700-talets slut. Genom patronus minskade inflytandet på kyrkan och den reformivrande kyrkoherden konverterar även gravkappellet till en del av kyrkorummet. Läktare tillkom även i södra korsarmen då trycket på bänkplatser är som störst. Orgeln på orgelläktaren, en nästan obligatorisk inventarier vid denna tid, installeras vid 1800-talets andra hälft. Kring 1800-talets slut börjar utvecklingen gå åt andra hållet både vad gäller konservering och återförande av äldre föremål till kyrkan och borttagandet av bänkplatser. Kalkmålningarna återupptäcks och kyrkorummet kompletteras med inredning av hög kvalitet som till stora delar ännu finns kvar såsom golv, gjutna fönsterbänkar och dekormålning i korsarmen. Ursprungliga färger på bänkar, altaruppsats och predikstol tas också fram.

Den senaste ombyggnaden är en i raden av moderniseringar av kyrkorum med krav på ytor för samlingsrum, kyrkkaffe, sakristia och textilförvaring. Nya altare är uttryck för behoven av ett mer flexibelt kyrkorum med mindre altaren för enskild andakt. I Köpinge har moderniseringen än så länge endast berört korsarmarna och vapenhuset medan långhuset, koret och absiden har behållits opåverkat. Kyrkorummets bänkinredning är nästintill helt bevarad i de medeltida delarna och norra korsarmen vilket idag blir mer och mer ovanligt. Exteriört har fasaderna inte förändrats mycket sedan 1800-talets ombyggnad av fönster och omläggning av tak. Koppartakens delvis höga ålder bidrar i hög grad till upplevelsen av kyrkans exteriör där det löpande underhållet har skett genom sparsamhet och hantverksskicklighet med varsamhet om äldre detaljer.

Kyrkogården har under 1900-talets senare del genomgått stora förändringar med grästäckta gravplatser ordnade med rätlinjiga gångstråk. Gravstenarna står i hög grad kvar på kyrkogården medan växtligheten är mer sparsmakad. De omgivande murarna, trädkransen, likvagnshuset och grindpartierna samt den lilla stigluckan är viktiga traditionella inslag i kyrkogårdens miljö. Kyrkan och kyrkogården ingår som viktiga delar av Köpinges välbevarade bymiljö där även prästgården är en betydelsefull del av kyrkomiljön.

Att tänka på

- Förändringar av kyrkogården bör göras restriktivt och utgå från kyrkomiljöns karaktär. Kyrkogårdens murar, grindar, allér tillsammans med kyrkogårdens gångstråk utgör viktiga delar i kyrkogårdens stomme. Vid gravgrävning bör man vara uppmärksam på under mark dolda fornlämningar.
- Vid renovering av fasaderna bör man vara uppmärksam på dolda byggnadshistoriska spår av exempelvis äldre öppningar och tillbyggnader som kan gå förlorade när äldre putsytor och fogbruk renoveras.
- Kyrkans yttertak som kompletterats och lagats genom århundradena är en viktig del av kyrkans exteriöra uttryck. Det har också ett högt byggnadstekniskt värde.
- Kyrkorummet medeltida stomme har ett påtagligt uttryck som förmedlas framför allt av kalkmålningarna och valven. Kyrkans fasta inredning av bänkar, predikstol och altarpuppställning tillhör efterreformatorisk tid från 1600-talet och framåt och bildar en välbevarad helhet.
- Kyrkans murverk med spår av ursprungliga öppningar, fogbruk, bevarad medeltida puts både inne i kyrkorummet och ovan valv är viktiga byggnadshistoriska spår och bör betraktas som ett byggnadsarkeologiskt material. Även kyrkans äldre takstolar, bjälklag är viktiga delar av samma anledning.

Skydd

Kyrkor och kyrkogårdar tillkomna före 1940 skyddas som kyrkligt kulturminne, enligt Kulturmiljölagen 4 kap. Kyrkan och kyrkotomten ligger inom registrerad fornlämning L1990:1052. Fornlämningen avser möjlig fornlämning Bytomt/gårdstomt. Fornlämningar skyddas enligt 2 kap. kulturmiljölagen.

Gärds Köpinge ingår i länsstyrelsens kulturmiljöprogram för Skåne. Miljön i Gärds I motiv för bevarande anges att miljön är representativ för slättbygdens kyrkbyar under 1800-talet. Ortnamnet och de äldre objekten, framförallt kyrkan och bostället, belyser områdets långa bebyggelsekontinuitet. Stationssamhället och bränneriet visar järnvägens betydelse för trakten.

Källor

A Catalogue of Wall Paintings in the Churches of Medieval Denmark 1100-1600 Scania Halland Blekinge III Catalogue. Köpenhamn 1976.

Fasadrenovering Köpinge kyrka, Byggnadsantikvarisk dokumentation, Kerstin Börjesson, Regionmuseet Skåne, 2020:38.

Jordvärme till Köpinge kyrka, arkeologisk förundersökning 2010, Sydsvensk arkeologi, rapport 2010:45.

Konstruktionen av det Heliga, Altarna i det medeltida Lunds stift, Mattias Karlsson, Skriftserie Skånsk senmedeltid och renässans 23, 2015.

Kyrkogården i Gärds Köpinge - Omläggning av östra muren, Antikvarisk rapport, Kerstin Börjesson, Regionmuseet Skåne, 2020:37.

Köpinge kyrka, invändig restaurering samt konservering av valvmålningar, inredning och inventarier. Jörgen Kling och Helena Nilsson, Malmö museer Kulturarvsenheten Rapport 2011:014.

Romanske vesttårne deres indretning og funktion, Vesttårne fot 1300 i det middelalderlige Danmark øst for Storebælt, Henrik Jacobsen, Stockholm 1993.

Skåne konsthistoria för medeltiden, Carl Georg Brunius, Lund 1850

Skåne, Landskapets kyrkor, red. Markus Dahlberg, Riksantikvarieämbetet, 2015.

Sockenkyrkorna – kulturarv och bebyggelsehistoria, Riksantikvarieämbetet, 2008.

Underhållsplan för Köpinge kyrka, Ponnert Arkitekter 2006.

websidor

Kulturmiljöprogram Skåne län, Länsstyrelsen Skånes webbsida, besökt 230507:
<https://www.lansstyrelsen.se/skane/besoksmal/kulturmiljoprogram/omraden/gards-kopinge.html>

Vramsån Vattenkraftverk och dammbyggnader. Länsstyrelsen Skånes Webbsida, besökt 230507
<https://www.lansstyrelsen.se/download/18.4df86bcd164893b7cd936f78/1535098189802/vramsan.pdf>

Medeltida kyrkor i Skåne, databas upprättad av Barbro Sundnér, tillgänglig genom Svensk Nationell Datatjänst webbsida:
<https://snd.gu.se/sv/catalogue/study/snd0941>

Fornsök Riksantikvarieämbetets sök- och karttjänst. Webbsida:
<https://app.raa.se/open/fornsok/>

Övriga uppgifter

Inventeringsdatum: 2019-2022

Fältinventering: Kerstin Börjesson, Petter Jansson

Rapportsammanställning och foto: Kerstin Börjesson

Granskning: Jessica Nilsson, Regionmuseet Skåne.

Färdigställd: 2023-08-24

